

Sygn. akt III AUa 1098/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Czyżak
Sędziowie:	SSA Daria Stanek SSA Maciej Piankowski (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2015 r. w Gdańsku

sprawy Z. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o umorzenie należności z funduszu alimentacyjnego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych z dnia 14 kwietnia 2015 r., sygn. akt VI U 237/14

1. oddała apelację;

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. na rzecz Z. W. kwotę 1.800,00 (tysiąc osiemset 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

SSA Daria Stanek SSA Grażyna Czyżak SSA Maciej Piankowski

Sygn. akt III AUa 1098/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Z. W. odwołał się od decyzji pozwanego – Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 05.12.2013 r., którą odmówiono mu umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 13.151,83 zł. Pozwany wskazał, że ubezpieczony otrzymuje świadczenie rentowe w wysokości 652,04 zł brutto i po potrąceniach komorniczych pozostaje mu kwota 318,96 zł netto. Ponadto matka ubezpieczonego uzyskuje dochód w kwocie 940,37 zł miesięcznie i dodatek mieszkaniowy w kwocie 120 zł miesięcznie. Wnioskodawca ponosi koszty

z tytułu miesięcznych opłat w kwocie 455,40 zł miesięcznie. Ponadto ponosi koszty związane z leczeniem w kwocie 178,09 zł. Z dokumentacji medycznej wynika, że wnioskodawca choruje na schizofrenię. W ocenie pozwanego, w przypadku wnioskodawcy nie zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające umorzenie należności. Potrącenia ze świadczenia rentowego są dokonywane przez komornika na poczet innych wierzycieli.

Z. W. wniósł o zmianę powyższej decyzji i umorzenie należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego wywodząc, że zachodzą podstawy do umorzenia przewidziane przez art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Wyrokiem z dnia 14.04.2015 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i umorzył należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego wobec wnioskodawcy z tytułu wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 13.151,83 zł (pkt 1) oraz zasądził od pozwanego na rzecz wnioskodawcy kwotę 2.400 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego (pkt 2).

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach:

„Sąd Okręgowy ustalił, iż ubezpieczony Z. W. rocznik (...), z wykształcenia jest inżynierem mechanikiem, od 16 lat zamieszkuje w jednopokojowym mieszkaniu z kuchnią z matką emerytką. W latach 2000-2014 ot..., utrzymywał się głównie z renty wynoszącej w ostatnich latach od 300 do 400 złotych miesięcznie netto i emerytury matki wynoszącej 940,37 złotych na rękę miesięcznie, plus dodatku mieszkaniowego w wysokości 120 przecinek zero si..., 120 złotych i 7 groszy. Na leki wydawał wraz z matką około, wy..., wydawał i wydaje wraz z matką około 200 złotych, opłaty za energię elektryczną wynoszą na 2 miesiące 80 złotych, za gaz 90 złotych. Ubezpieczony nigdy nie pracował w wyuczonym zawodzie, ostatnio pracował w firmie (...) w latach 2001-2004 przy składaniu rowerów. Z uwagi na stan zdrowia został przez pracodawcę przesunięty do prac gospodarczych, w tym pielenie chwastów, a następnie przez tegoż pracodawcę zwolniony z pracy. W roku dwuty..., 2000 łączny dochód ubezpieczonego wyniósł 5.897,12 złote, w 2001 roczny dochód to 6.764 złote 81 groszy, w 2002 - 12.649 złotych 45 groszy, w 2003 - 13.361 złotych 33 grosze, w 2004 - 9.939 złotych 79 groszy, w 2000..., w 2005 roku dochód ten wyniósł 5.267,88 złotych, za 2006 rok wyniósł 5.461 złotych 18 groszy, za 2007 - 5.514 złotych 84 grosze, za rok 2008 - 5.932,24 złote, za 2009 - 6.321,52 złote, za 2010 - 6.628 złotych 38 groszy, za 2011 - 6.850 złotych, za 2012 - 7.417 złotych, a za 2000..., za 2013 - 7.774,32 złote. W latach 2005-2014 ubezpieczony pozostawał zarejestrowany jako osoba bezrobotna w Powiatowym Urzędzie Pracy. Mimo sumiennego zgłaszania się do Urzędu Pracy oraz wielokrotnie wskazywanych mu propozycji zatrudnienia w oparciu o oferty pracodawców zgłaszane przez tychże do Powiatowego Urzędu Pracy ubezpieczony zatrudnienia nie podjął. W większości proponowane mu stanowiska pracy były nie do końca zgodne z posiadanymi przez niego kwalifikacjami, stąd Powiatowy Urząd Pracy nie kierował go do konkretnego pracodawcy i nie rozliczał z tego czy ubezpieczony podjął próbę zatrudnienia. Powiatowy Urząd Pracy nie sprawdzał czy ubezpieczony zgłosił się do potencjalnego wskazanego mu pracodawcy. Pracownik Powiatowego Urzędu Pracy rozmawiając z ubezpieczonym podczas jego systematycznych wizyt w Urzędzie Pracy w oparciu o sposób jego zachowania, sposób wysławiania się, odniósł wrażenie, iż ten jest osobą chorą i w istocie nie jest zainteresowany i nie jest w stanie podjąć pracy. Od 96 roku ubezpieczony jest leczony z powodu zdiagnozowanej u niego schizofrenii paranoidalnej, w latach 1993 do 2001 roku miał orzeczoną rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Od 1 grudnia 2001 do 31 października 2013 roku był uprawniony do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. W praktyce od 7 czerwca 2013 jest trwale niezdolny do praw..., do pracy. Leczony był i jest na wniosek (...) (...) przez lekarza psychiatrę J. W.. U ubezpieczonego nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia psychicznego. Od 2013 roku wykazuje lęk przed pociągami, co skutkowało wycofaniem się z leczenia ambulatoryjnego w PZP w B.. U ubezpieczonego stwierdzono rozpad osobowości, nasilenie objawów schizofrenii, lęki, wycofanie się z relacji społecznych, zaburzenia aktywności celowej, dziwaczność myśli, brak krytycyzmu co do swojego stanu, mimo formalnie sprawnego intelektu. Ubezpieczony nie jest obecnie w stanie samodzielnie zaspokajać podstawowych potrzeb życiowych, leczyc się ani reprezentować swoich interesów przed urzędami. Wyrokiem z dnia 3 lipca 2014 roku, VI U 3130/13, Sąd Okręgowy w Bydgoszczy przyznał ubezpieczonemu prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na stałe. Mimo deklarowanej wobec lekarza prowadzącego chęci podjęcia zatrudnienia, najlepiej w wyuczonym zawodzie inżyniera, takowej w rzeczywistości ubezpieczony nie jest w stanie

podjąć. Przyznana ubezpieczonemu, na podstawie wyroku sądowego, renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wynosi obecnie 883 złote 40 groszy brutto, przy czym 44 złote należy odliczyć tytułem zaliczki na podatek, 79,51 złote tytułem składki zdrowotnej, kolejne 337,66 złotych było potrącane tytułem zaległości alimentacyjnych. Dodatkowo ubezpieczony uzyskuje w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji kwotę 206,66 złotych tytułem dodatku pielęgnacyjnego. Aktualny miesięczny dochód wyżej wymienionego miesięcznie netto to kwota nieco ponad 600 złotych. Wcześniej ubezpieczony uzyskiwał będąc uprawnionym do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy kwotę 318,96 złotych netto. Ubezpieczony ma jednocześnie orzeczony znaczny stopień niepełnosprawności. Wyżej wymieniony w okresie od września 2000 do, do kwietnia 2004 roku był zobo..., zobligowany do płacenia alimentów na dwoje dzieci po 440 złotych miesięcznie. Obecnie zaległość ubezpieczonego Z. W. na rzecz likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego tytułem wypłaconych świadczeń alimentacyjnych oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu wynosi 13.151 złotych 83 grosze. Jest to zaległość dotycząca okresu od września 2000, dwutysięcznego roku do kwietnia 2004. Przedstawiony wyżej stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów w postaci rozliczeń podatku dokonywanych przez organ rentowy PIT-40A, informacji z Urzędu Skarbowego, zeznań podatkowych ubezpieczonego PIT-37, dokumentacji Powiatowego Urzędu Pracy, opinii biegłych sądowych oraz dokumentu urzędowego w postaci prawomocnego wyroku Sądu wraz z uzasadnieniem w sprawie VI U 3130/13, informacji z (...) (...), informacji o zaległościach ubezpieczonego, jak też w oparciu o zeznania świadków: K., M., C. i J. W.. Odwołanie zasługiwało na uwzględnienie stosownie do treści artykułu 68 ustęp 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu. Zgodnie z utrwalonym w tej materii orzecznictwem sądowym przepis ten ma zastosowanie w wyjątkowych sytuacjach, gdyż zobowiązany wobec Funduszu Alimentacyjnego, gdy zobowiązany wobec Funduszu Alimentacyjnego wykaże, że uiszczenie należności nie jest możliwe, a zapłacenie zaległych należności wobec funduszu spowodowałoby dla dłużnika i jego rodziny zbyt ciężkie skutki, takie jak: niedostatek, brak możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Tak na przykład w wyroku z dnia 28 stycznia 2014 roku Sąd Apelacyjny w Białymstoku: za szczególnie uzasadnione przypadki związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego należy uznać niezależne od zobowiązanego alimentacyjne, niezależne od zobowiązanego alimentacyjnie sytuacje losowe lub nadzwyczajne, które sprawiają, że nie jest on w stanie na bieżąco ani w dającej się przewidzieć perspektywie regulować obarczających go zaległości alimentacyjnych, bez uszczerbku dla jego zdrowia lub naruszenia innych istotnych dóbr najbliższych członków rodziny. Do przyjęcia, że zachodzi "szczególnie uzasadniony przypadek" pozwalający na umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego nie wystarcza ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należ..., należności bez narażenia siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Patrz wyrok Sądu Apela..., Apelacyjnego w Ł. z dnia 12 listopada 2013, III AUa 254/13. Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, iż ubezpieczony spełnia przesłanki pozwalające umorzyć jego zaległości alimentacyjne. W pierwszym rzędzie należy wskazać, iż rokowania na przyszłość celem możliwości podjęcia przez niego jakiegokolwiek zatrudnienia i to nie tylko w wyuczonym zawodzie inżyniera mechanika, są praktycznie znikome. Stwierdzona niezdolność do pracy z powodu choroby psychicznej, schizofrenii paranoidalnej całkowita ma charakter trwały. Zachorowanie ubezpieczonego niewątpliwie należy uznać za niezależne, za niezależną od niego sytuację losową. Mając na uwadze wiek ubezpieczonego, 51 lat, nawet hipotetycznie możliwe zaliczenie, zalecenie w przyszłości istniejącego schorzenia w stopniu skutkującym zmianą stopnia niezdolności do pracy na częściową, nie zmienia w zasadzie beznadziejnych rokowań co do znalezienia przez nich w wieku produkcyjnym, czyli do 67 roku życia, jakiegokolwiek zatrudnienia. Tym bardziej jeśli się zważy, iż łączny dotychczasowy staż pracy ubezpieczonego i to nie tylko w wyuczonym, i to nie w wyuczonym zawodzie stanowiącym pochodną chorobę, na którą zapadł kilkanaście lat temu, wynosi zaledwie kilkanaście lat, przy czym od lat 10 ubezpieczony nie pracuje w ogóle. Należy również wskazać ubezpieczonego za wyjątkiem niskiej emerytury mieszkającej z nim matki, własnej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w wysokości około 800 złotych netto, nie ma innych dochodów, nie ma również jakiegokolwiek majątku, z wyjątkiem spółdzielczego lokalu należącego do matki. Tym samym

dalsze potrącanie należności alimentacyjnych z uzyskiwanego przezeń świadczenia wynoszącego łącznie z dodatkiem pielęgnacyjnym około szeszu..., 600 złotych netto skutkować będzie w przypadku utraty drugiego ze źródeł utrzymania w postaci emerytury ponad 70-letniej matki, czego przecież nie można wykluczyć, skutkowało będzie pozbawieniem ubezpieczonego podstaw egzystencji. Nie będzie on w stanie sam się utrzymać z kwoty 600 złotych uzyskiwanej miesięcznie na rękę. Jak słusznie zatem wskazała strona odwołująca wyżej, wyżej wymieniony stanie się wówczas beneficjentem pomocy społecznej, której klientem już jest. Już obecnie dochód jego i matki pozwalają na życie na granicy ubóstwa i brak widoków aby stan taki miał kiedykolwiek ulec zmianie na lepsze. Co najwyżej może ulec zmianie na gorsze. Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy na podstawie artykułu 477 ze znacznikiem 14 paragraf 2 kpc orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach orzeczono na podstawie stosownego rozporządzenia, przy czym Sąd miał na uwadze, iż w istocie sprawa nie jest sprawą o świadczenie z ubezpieczenia społecznego, chodzi bowiem o umorzenie należności wobec Funduszu Alimentacyjnego, tym samym zastosowanie znajdzie nie przepis przewidujący w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych kwoty 60 złotych tytułem kosztów zastępstwa prawnego, tylko przepis, przepisy ogólne, które uzależniają wysokość należnych kosztów zastępstwa prawnego od wartości przedmiotu sprawy. A w niniejszej ta wartość przedmiotu sprawy wynosiła ponad 10.000 złotych, tym samym należne koszty zastępstwa prawnego to kwota 2.400 złotych”.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany, który zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez przyjęcie, że w przypadku powoda istnieją podstawy do umorzenia długu (...) zgodnie z art. 68 ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Uzasadniając apelację pozwany podał, że zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych, w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu. W orzecznictwie sądowym dotyczącym tego przepisu przyjmuje się, że przesłanki do umorzenia należności na rzecz funduszu alimentacyjnego nie wyczerpuje sam fakt, iż zadłużenie jest większe niż możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego do alimentacji, co prowadzi do niemożliwości zaspokojenia podstawowych jego potrzeb bytowych. Brak stałych dochodów i związana z tym trudna sytuacja materialna jest bowiem okolicznością dotyczącą wszystkich dłużników alimentacyjnych, gdyż uruchomienie funduszu alimentacyjnego następowało tylko wówczas, gdy dłużnik nie miał majątku, ani dochodów podlegających egzekucji - tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23.05.2014 r., III AUa 2138/13. W wyroku z dnia 26.02.2014 r., III AUa 1176/13 Sąd Apelacyjny w Białymstoku podał m.in., że rozstrzygając w przedmiocie umorzenia należności funduszu alimentacyjnego nie może schodzić z pola widzenia sama konstrukcja przepisu art. 68 ust. 1 u.s.r., w świetle której zasadą pozostaje, że każdy dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu wypłaconych za niego z funduszu świadczeń. Do umorzenia należności nie jest przy tym wystarczające zaistnienie uzasadnionego przypadku, lecz musi to być „szczególnie uzasadniony przypadek”, co niewątpliwie oznacza drastyczne zaostrożenie przez ustawodawcę możliwości umarzania tych należności przez uprawnione stosownie do stadium postępowania organy. Organ rentowy wskazał, że do przyjęcia, iż zachodzi „szczególnie uzasadniony przypadek” pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarcza nawet ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażania siebie i swojej rodziny na pozbawienie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Zdaniem apelującego, niewątpliwie sytuacja życiowa powoda jest zła nie mniej jednak, podejmując decyzję o umorzeniu, Sąd nie powinien pomijać tego, że powód uporczywie i długotrwanie uchylał się od płacenia alimentów do czasu powstania znacznego stopnia niepełnosprawności. W sprawie nie można się tylko opierać na aktualnej sytuacji życiowej powoda pomijając to, co było przyczyną powstania zadłużenia, zwłaszcza, że decyzja o umorzeniu narusza interes Skarbu Państwa w ten sposób, że pomniejsza dochody Likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego. Wydając rozstrzygnięcie w przedmiocie wysokości zasądzonych na rzecz powoda,

reprezentowanego przez profesjonalnego pełnomocnika, Sąd pierwszej instancji błędnie zastosował przepis par. 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Sąd podał że sprawa nie jest w istocie sprawą o świadczenie z ubezpieczenia społecznego. Zdaniem skarżącego taki stan rzecz nie powoduje, że w sprawie ma zastosowanie automatycznie par. 6 w/w rozporządzenia. Sąd przy ustaleniu wysokości kosztów zastępstwa procesowego pominął zapis par. 5 w/w rozporządzenia, zgodnie z którym wysokość stawek minimalnych w sprawach nieokreślonych w rozporządzeniu ustala się, przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju. W ocenie skarżącego sprawami o najbardziej zbliżonym rodzaju do przedmiotu postępowania w niniejszej sprawie - umorzenie długu (...) są sprawy o których mowa w par. 11 ust. 2 w/w rozporządzenia, zgodnie z którym stawki minimalne wynoszą 60 zł, w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11.04.2006 r., I UZP 1/06, podano, że: „Ustawodawca zdecydował, że odwołania od decyzji dotyczących świadczeń z funduszu alimentacyjnego winny być rozpatrywane jako sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych w znaczeniu formalnym, podobnie jak wiele innych spraw przekazanych do tego postępowania z uwagi na ich charakter, bliski sprawom o świadczenia z ubezpieczenia społecznego”.

Wnioskodawca wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych. Ponadto wnioskodawca przedstawił dowody z dokumentów z postaci zaświadczenia lekarskiego z dnia 16.06.2015 r., paragonów fiskalnych na okoliczność częstotliwości wizyt lekarza psychiatry (pogorszenie stanu zdrowia) oraz faktury Vat na okoliczność aktualnych kosztów leczenia. Wnioskodawca wyraził też pogląd, że Sąd Okręgowy prawidłowo rozstrzygnął w zakresie kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie jest zasadna.

Sąd Apelacyjny aprobuje ustalenia i rozważania poczynione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku oraz przyjmując je za własne co oznacza, że nie zachodzi konieczność ich szczegółowego powtarzania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27.03.2012 r., III UK 75/11, LEX nr 1213419; z 14.05.2010 r., II CSK 545/09, LEX nr 602684; z 27.04.2010 r., II PK 312/09, LEX nr 602700; z 20.01.2010 r., II PK 178/09, LEX nr 577829; z 08.10.1998 r., II CKN 923/97, OSNC 1999 nr 3, poz. 60).

Sąd Okręgowy nie naruszył prawa materialnego, umarzając wnioskodawcy należności wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaconych świadczeń oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 13.151,83 zł.

Stosownie do art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r., nr 139, poz. 992 ze zm.), w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu.

Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił, że sytuacja zdrowotna i rodzinna wnioskodawcy, stanowi szczególnie uzasadnioną okoliczność, która winna prowadzić do umorzenia spornych należności.

Sąd pierwszej instancji szczegółowo przeanalizował sytuację wnioskodawcy w kontekście okoliczności dotyczących jego zdrowia, stanu rodzinnego oraz finansów. Bez przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów, wynikającej z art. 233 § 1 k.p.c., dokonał ustaleń w tym przedmiocie.

W opinii psychiatryczno-psychologicznej z 13.05.2014 r., wydanej przez biegłych psychiatrę i psychologa dla potrzeb Sądu Okręgowego w Bydgoszczy w sprawie VI U 3130/13 (odpis opinii na k. 43-48), przeanalizowany został szczegółowo stan psychiczny wnioskodawcy. Z opinii wynika, że wnioskodawca jest całkowicie niezdolny do pracy

oraz niezdolny do samodzielnej egzystencji od dnia 07.06.2013 r., a powodem jest pogorszenie się stanu zdrowia psychicznego. Biegli zaznaczyli, że ubezpieczony był orzekany jako całkowicie niezdolny do pracy także w okresie od 01.09.1993 r. do 30.11.2001 r., a od 01.12.2001 r. do 31.10.2013 r. był osobą częściowo niezdolną do pracy. U wnioskodawcy nastąpił rozpad struktury osobowości, nasilenie objawów negatywnych schizofrenii (lęki, wycofanie z relacji społecznych, zaburzenia aktywności celowej, dziwaczność myślenia, brak krytycyzmu co do swojego stanu mimo formalnie sprawnego intelektu). Wnioskodawca nie jest w stanie samodzielnie zaspokajać swoich potrzeb życiowych oraz leczyć się. Rokowania co do poprawy stanu zdrowia są negatywne. Powyższa opinia (w zakresie przebiegu leczenia oraz ustaleń dotyczących rozpoznanych schorzeń i pogorszenia się stanu zdrowia) znajduje potwierdzenie w dokumentacji lekarskiej załączonej do akt sprawy oraz w zeznaniach świadków.

Należy też uwzględnić, że wnioskodawca został zaliczony do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności (orzeczenie k. 208).

Niewątpliwie taki stan psychiczny i istnienie choroby psychicznej stanowi szczególnie uzasadnioną okoliczność, będącą podstawą umorzenia należności wobec zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego. Analogiczne stanowisko było już wyrażane w orzecznictwie (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 15.04.2015 r., III AUa 76/15, LEX nr 1668615), które wskazuje, iż stan psychiczny i istnienie choroby psychicznej stanowi szczególnie uzasadnioną okoliczność, będącą podstawą umorzenia należności wobec zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Zauważyć należy, że przepis art. 68 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych na pierwszym miejscu jako podstawę do umorzenia należności wskazuje sytuację zdrowotną zobowiązanego. Na pewno nie każda choroba, nawet ciężka, może być podstawą zastosowania ulg wynikających z tego przepisu. Jednak choroba psychiczna, która pozbawia zobowiązanego wglądu w jego stan psychiczny, istniejąca od wielu lat i niepoddająca się leczeniu, jest taką okolicznością o wyjątkowym charakterze.

Na drugim miejscu w powołanym przepisie art. 68, jako podstawa umorzenia należności wskazany został stan rodzinny.

Wnioskodawca mieszka z matką w mieszkaniu jednopokojowym, nie jest zdolny do samodzielnej egzystencji i samodzielnego leczenia się. Z cytowanej opinii biegłych psychiatry i psychologa wynika, że wnioskodawca nie tylko, że nie jest zdolny do jakiegokolwiek pracy to wymaga pomocy innej osoby.

Jak wynika z art. 68 ustawy o świadczeniach rodzinnych, istnienie wskazanych w nim okoliczności jest wystarczające do umorzenia należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego i nie ma potrzeby badania innych okoliczności.

Sąd Okręgowy bardzo dokładnie zbadał jednak sytuację rodzinną i finansową wnioskodawcy. Ustalenia w tym zakresie poczynił za okres kilku lat wstecz. Ustalenia te wskazują, że tworzone przez ubezpieczonego i jego matkę gospodarstwo domowe ma niewielkie środki finansowe na zaspokojenie ich potrzeb, co powoduje, że pozostaje ono pod opieką Pomocy Społecznej.

Sąd Okręgowy skrupulatnie ustalił źródła dochodów wnioskodawcy i jego matki, a także koszty utrzymania uwzględniając, w tym wydatki ponoszone w związku z koniecznością systematycznego zażywania leków przez wnioskodawcę.

Nie ma zatem znaczenia, że wnioskodawca posiada stałe źródło dochodu w postaci renty, jednakże jej wysokość nie pozwala na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych. Ponadto wnioskodawca nie posiada majątku, który mógłby przedstawiać wartość umożliwiającą spłatę przedmiotowych należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Niemożliwość spłacenia przedmiotowego długu jest trwała ze względu na charakter schorzenia wnioskodawcy. Brak możliwości spłacenia długu również w przyszłości jest dodatkową okolicznością przemawiającą za umorzeniem spornych należności.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c.

Prawidłowo również Sąd Okręgowy rozstrzygnął o kosztach zastępstwa procesowego (pkt 2 sentencji wyroku).

Na wstępie należy wyjaśnić, że zwrot kosztów zastępstwa procesowego, orzekany zgodnie z ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania (art. 98 k.p.c.), służy przede wszystkim ochronie interesów majątkowych drugiej strony przez zrekomensowanie wydatków poniesionych przez nią w celu ochrony swoich praw.

Kwestie związane z opłatami za czynności radców prawnych zostały uregulowane w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.; dalej oznaczane jako rozporządzenie).

Zgodnie z § 1 pkt 1 i 2 rozporządzenie to określa m.in. opłaty za czynności radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości a także stawki minimalne opłat za czynności radców prawnych. Według § 4 ust. 1 rozporządzenia wysokość stawki minimalnej zależy od wartości przedmiotu sprawy lub jej rodzaju. Natomiast w myśl § 5 rozporządzenia wysokość stawek minimalnych w sprawach nieokreślonych w rozporządzeniu ustala się, przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju.

W rozdziale 3 rozporządzenia zawarto przepisy określające stawki minimalne w sprawach cywilnych, ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych.

Zgodnie z § 6 pkt 5 rozporządzenia, stawki minimalne wynoszą przy wartości przedmiotu sprawy: powyżej 10.000 zł do 50.000 zł - 2.400 zł.

Warto zauważyć, że w § 11 ust. 1 rozporządzenia określone zostały stawki minimalne za prowadzenie spraw „z zakresu” prawa pracy. Natomiast w ust. 2 tego paragrafu określono stawkę minimalną w sprawach „o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego”.

Należy podkreślić, że Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 12.07.2005 r., II UZP 6/05 (OSNP 2006/1-2/20) wyjaśnił, że sprawy dotyczące umorzenia należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego od osób zobowiązanych do alimentów oraz od osób, które bezpodstawnie pobrały świadczenia z Funduszu (art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych, Dz. U. nr 228, poz. 2255 ze zm.) są sprawami z zakresu ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 476 § 2 k.p.c.

Powołana w apelacji uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11.04.2006 r., I UZP 1/06 (OSNP 2006/21-22/335) wyjaśniła jedynie, że sąd okręgowy - sąd pracy i ubezpieczeń społecznych jest właściwy do rozpoznania odwołania od decyzji likwidatora funduszu alimentacyjnego w przedmiocie umorzenia należności tego funduszu zapadłej przed wejściem w życie art. 27 pkt 34 ustawy z dnia 22.04.2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. Nr 86, poz. 732 ze zm.) i nie odnosi się do tego według jakich zasad należy ustalić koszty zastępstwa procesowego w tym procesie.

W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy wyrażał pogląd, że w sprawie „z zakresu ubezpieczeń społecznych”, dotyczącej odwołania od decyzji organu rentowego, stwierdzającej zobowiązanie do zapłaty składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i odsetek za zwłokę w określonych w tej decyzji kwotach, wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym powinno być ustalone na podstawie § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (uchwała SN z 07.05.2013 r., I UZP 1/13, OSNP 2013/23-24/280); w sprawie „z zakresu ubezpieczeń społecznych” dotyczącej przeniesienia na członków zarządu spółki zobowiązań spółki za zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym powinno być ustalone na podstawie § 6

rozporządzenia z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, a nie w oparciu o § 11 ust. 2 oraz § 12 ust. 2 pkt 2 tego rozporządzenia (postanowienie SN z 12.01.2012 r., I UZ 47/11, LEX nr 1215612; wyrok SN z 07.01.2010 r., II UK 148/09, LEX nr 577847).

W analogicznych – do niniejszej – sprawach, których przedmiotem było umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego, Sąd Najwyższy zawierał rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego przyjmując wartość przedmiotu sprawy (§ 6 rozporządzenia). Takie rozstrzygnięcia zapadły w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 10.09.2012 r., I UK 211/12 (Lex nr 1675265) oraz wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24.02.2012 r., II UK 133/11 (Lex nr 1168184). Wprawdzie w obu powyższych orzeczeniach Sąd Najwyższy nie wskazał podstawy prawnej rozstrzygnięć w punkcie 2 sentencji, tym niemniej przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej odpowiednio w kwotach 1.800 zł oraz 1.200 zł jednoznacznie dowodzi tego, że zdaniem Sądu Najwyższego wysokość stawek określono na podstawie § 6 rozporządzenia.

Sąd Apelacyjny - w niniejszym składzie - podziela powyższe stanowisko, gdyż w istocie spór o umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego dotyczy konkretnej kwoty określonej zaskarżoną decyzją i z tych względów stawki minimalne opłat za czynności radców prawnych powinny zależeć od wartości przedmiotu sprawy (§ 6 rozporządzenia).

W niniejszej sprawie pozwany odmówił umorzenie należności w kwocie 13.151,83 zł i ta kwota stanowiła wartość przedmiotu sprawy. Dlatego też – zgodnie z § 6 pkt 5 rozporządzenia stawka minimalna wynosiła 2.400 zł.

Biorąc powyższe pod uwagę należało uznać, że zarzuty dotyczące zaskarżonego w pkt 2 rozstrzygnięcia były bezzasadne.

Kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania instancyjnego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 98 i art. 108 k.p.c. w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 oraz § 6 pkt 5 cyt. rozporządzenia zasądził od pozwanego na rzecz wnioskodawcy kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Grażyna Czyżak SSA Maciej Piankowski SSA Daria Stanek